

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XXVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

nit, ob confirmandum senioris mei Regis Roberti novum conjugium. Postea verò cum videret Robertus rationem sui habitam non fuisse à Gregorio, qui in Concilio Romæ celebrato anno DCCCXCVIII. incestas nuptias publice & cum anathemate damnaverat, haud dubie injuriam suam ultus est in persona Arnulphi, eum rursus pellens sede sua. Itaque opus habuit nova restitutione, quam illi concessit Gerbertus tum Pontifex Romanus. Alioqui inutilis illa fuisset, si jam inde à Gregorij temporibus Arnulfus in sede sua liberè resedisset.

V. Robertum in Concilio illo Romano ob nuptias illas excommunicatum fuisse fidem faciunt canones ejusdem synodi nuper editi à clarissimo viro Domino Luca Dacherio in tomo nono Spicilegij. Hæc sunt verba canonis primi & secundi: *Ut Rex Robertus conjugineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum penitentiam agat secundum præfixos ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit. Idemque de eadem Berta fieri præceptum est. Herchembaldum Turonensem Archiepiscopum, talis conjugij consecratorem, cum omnibus Episcopis qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis Regis & Berta conjugineæ suæ, à sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc sanctam sedem apostolicam veniant satisfacere. Non repugnare illi. Immo Romam ea de causa profecti sunt; ut testatur Leononius in epistola ad Henricum Regem Francorum. Pater tuus Robertus, inquit, laude & consultu Episcoporum regni tui Bertam matrem Odonis Comitis sibi duxit uxorem. Ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro cum Episcopis qui placito interfuerunt excommunicati, post ad sedem apostolicam venientes, cum satisfactione sumpra penitentia redierunt ad propria. Vide Præfationem tomi noni Spicilegij.*

VI. Itaque, ut ad causam Arnulphi redeamus, sic constituere possumus, depositum illum fuisse in synodo Gallicana absque interventu auctoritatis Romani Pontificis, istum verò illam Gallicanorum Episcoporum audentiam ægrè tulisse, missum deinde Legatum qui Romanam auctoritatem factam tectamque in Gallia præstaret, hujus industria restitutum esse Arnulphum, sed nihilo minus in custodia tentum donec Abbo rediit ex urbe Roma, nondum tamen plenam fuisse restitutionem Arnulphi, quæ tunc citra controversiam obtinuit postquam Gerbertus in sede Romana collocatus fuit.

CAPVT XXVI.

Synopsis.

I. Præjudicium in causa Arnulphi factum omnino firmavit possessionem Pontificum Romanorum.

II. Ex eo tempore jus illud sic explicant, quasi suæ sedis questum esset jure divino. Probatum ex epistola Leonis IX. ad Episcopos Africanos.

III. Deinceps ergo Episcopi accusati Romam evocati sunt, & eorum depositio peracta in synodo Romana. Interdum tamen Romani Pontifices ea de causa Legatos mittebant in provincias. Probatum aliquot exemplis.

IV. Gregorius septimus edixit solum Pontificem Romanum posse Episcopos deponere vel reconciliare, Tom. II.

& Legatum ejus adversus eos sententiam depositionis dare posse. Legatus tamen suis imponebat necessitatem miuendi ad sedem apostolicam relationem rerum gestarum. Appellationes verò depositionum admittendæ, quarum judicium aliquando remittebat ad Legatos.

V. Interdum Episcopis finitimis delegabat curam judicandi causas Episcoporum; servata tamen auctoritate sua. Delegata cognitione adversus Raynerium Episcopum Arrelanensem, cum à se depositum pronuntiat, si confiterit vera esse quæ ei obijciuntur. Factum id cupidine retinenda auctoritatis. Magni momenti sunt verba Gregorij; quæ referuntur.

VI. Ex jure tum recepto Episcopus accusari poterat apud synodum provinciam, quæ depositionem decernere non poterat absque auctoritate sedis apostolicæ, quamvis rem suspendere & excommunicare posset. In casu verò appellationis in Pape arbitrio positum erat an cognitionem ipse susciperet, aut per Vicarios suos causam judicari præciperet.

VII. Secundum tamen jus illud necessarium non est ut synodus provincialis congregateur ex speciali delegatione Summi Pontificis; tamen eam necessitatem imponere videatur epistola Julij; quæ explicatur de auctoritate generali. Probatum ex Hincmaro, & ex Glossatore Decreti.

VIII. Libri Decretalium nihil immutatum quoad ordinem judiciorum, nec quoad depositionem Episcoporum. Innocentius III. pronuntiat ut ad solum Pontificem Romanum jure divino pertinere depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum. Adducuntur rationes quibus sententiam illæ suam fulene nititur; quæ reselluntur.

IX. Jus illud receptum ubique erat, & versum in morem.

I. SOLENNE illud præjudicium, quo rescinditur judicium factum adversus Episcopum, tamen si is non appellasset apostolicam sedem, ob eam solam causam quod depositio decerni non potuerit absque auctoritate sedis apostolicæ, præjudicium inquam illud omnino firmat possessionem Summorum Pontificum, quamvis novum illud jus niteretur tantum decretis apocryphis & supposititiis.

II. Ex eo tempore Romani Pontifices jus illud non explicant verbis ambiguis, sed apertis, ac si sedi eorum quæsitum esset jure divino. Colligi id potest ex epistola quarta Leonis IX. quæ data est ad Petrum & Ioannem Episcopos Africanos: in qua Episcopo Carthaginensi auctoritatem tribuit in reliquos Episcopos Africanos, qui tum, id est, ad annum millesimum quinquagesimum tertium, ad quinarium numerum redacti erant. Sed hoc vos non lateat, inquit, non debere præter sententiam Romani Pontificis univèrsale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari, vel deponi. Quia est licet vobis aliquos Episcopos examinare, diffinitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum, si queritis, potestis inve-

nire; scilicet quia omnium Ecclesiarum majores & difficiliore causa per sanctam & principalem beati Petri sedem à successoribus ejus definiende sunt; utpote cui divinitus dicitur, *Confirma fratres tuos, & Tibi dabo claves regni caelorum.*

III. Itaque quoties dein actum est de deiciendo Episcopo, tametsi Gallus esset, Episcopi accusati Romam vocati sunt, & eorum depositio peracta in synodo Romana. Interdum tamen Summi Pontifices Legatos à latere miserunt in provincias, qui congregata synodo primam causae cognitionem instituebant cum Episcopis provinciarum. Illustre hujus rei exemplum extat in causa cujusdam Episcopi simoniaci & quinque aliorum Episcoporum, qui ab Hildebrando Victoris Papae Legato depositi sunt in Concilio Lugdunensi anno millesimo quinquagesimo quinto, ut adnotat Petrus Damiani in epistola nona ad Nicolaum Papam. *A Victore Papa, inquit, Apocrisarius in Gallias destinatus (idest, Hildebrandus) synodum congregavit; in qua videlicet sex Episcopi diversis criminibus involutos ex apostolica sedis auctoritate deposuit.* Stigandi autem Archiepiscopi Cantuariensis itemque alterius cujusdam Episcopi Anglicani depositio peracta est in Concilio apud Vintoniam in Anglia celebrato anno M L X X. cui interfuerunt tres Legati sedis apostolicae. *In quo Concilio Stigandus Doroberniae Archiepi. p. scopus degradatur, ut ait Rogerius de Hoveden.*

IV. Sed neque major neque illustrior auctoritas proferri potest ad probandam propositionem nostram quam ea quae extat in decantatis illis articulis Gregorij VII. editis anno millesimo septuagesimo quarto, qui vulgò *Dictatus Papae* vocantur; in quibus continentur vetera & nova privilegia sedis apostolicae. Extant autem numero XXVII. in regesto illius Pontificis post epistolam quinquagesimam quintam libri secundum. In tertio sic habetur: *Quod ille solus possit deponere Episcopos vel reconciliare.* In quarto autem: *Quod Legatus ejus omnibus Episcopis praesit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos sententiam depositionis possit dare.* Attamen Gregorius Legatis suis imponebat necessitatem mittendi ad sedem apostolicam relationem rerum gestarum, quam Legati confirmabant scriptis privatim literis; quemadmodum usurpatum est in causa Episcopi Carnotensis, quem Hugo Episcopus Diensis Gregorij Legatus deposuit, & in dejectione Manassis Archiepiscopi Remensis. In casu verò appellationis, conquisitionem depositorum admittebat, ut constat ex variis locis ejusdem regesti, in primis au-

tem quoad depositionem Archiepiscopi Aufcitani & Episcopi Bigorritani, quae anno millesimo septuagesimo tertio decreta fuerat à Giraldo Episcopo Ostiensis Gregorij septimi Legato. Admissa autem appellatione depositorum, causam interdum integram remittebat ad Legatos, ut eam rursum in plenario Concilio judicarent, cujus moris exemplum datum est in causa Lambertii Episcopi Morinensis, quae remissa est ad Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, Gregorij Legatum.

V. At Gregorius non mittebat semper Legatos ad judicandas causas Episcoporum; sed sollicitudinem eam quandoque delegabat Episcopis qui circa morabantur. Ac tamen auctoritatem suam retinebat in rescripto delegationis, cujus formula valde digna notatu est. Rainerius Aurelianensis Episcopus ante legitimam aetatis annos ad episcopatum promotus fuisse dicebatur absque electione cleri & populi; tum archidiaconatus & abbatias vendidisse arguebatur; cumque Romam ad dicendam causam vocatus fuisset, neque illuc accesserat, neque miserat excusationem. Contumaciam illam excommunicatione quidem ultus est Pontifex, sed Rainerius, spreta excommunicatione, persistit exercere functiones muneris episcopalis. Ei accusationi examinanda Gregorius anno millesimo septuagesimo septimo delegat Archiepiscopos Senonensem ac Biturigensem eorumque suffraganeos, coram quibus innocentem se esse probare poterit reus. Si verò constiterit vera esse crimina, tum eum Pontifex in antecessum deponit auctoritate hujus rescripti, quod publicari & in executionem mitti ab Episcopis jubet, à quibus etiam alium in loco depositi ordinari mandat. Tanta autem retinenda auctoritatis suae cupidine flagrabat ut maluerit sententiam conditionalem ferre contra praescripta legum quam pati ut depositio decerneretur à Metropolitanis; quibus nihilominus tribuit supremam in causa ista judicanda auctoritatem & purgationem sententiae suae. *Auctoritate apostolica vobis praecipimus, inquit, ut ad examinationem actuum suorum, in locum quem magis aptum probaveritis, conveniatis, ad quem prius literis vestris eum convocetis; ibique de supradictis vobis respondeat, & si potest, se innocentem reddat. Quod si forte in contumacia sua permanens, infra quadraginta dies admonitionis venire contempserit, aut veniens de omnibus supradictis canonicè se non expurgaverit, iudicio sancti Spiritus & auctoritate apostolica sententiam damnationis & depositionis, sine omni spe restitutionis, in eum promulgamus; quam vos, sicut decet, sequen-*

Gregor. VII. lib. 5.
c. 11. et lib. 8.
c. 13.

lib. 1. ep. 16.

Gregor. VII. lib. 5.
c. 11.

tes, per aures circumstantis populi diffundere; & Sansonem ipsum, de quo vos mihi scripsistis, qui beati Petri consilium & nostrum expetiit, in loco illius depositi secundum Deum subrogate.

VI. Compilatores decretorum, Ivo nimirum, & Gratianus, non omiserunt in suis collectionibus excerpta ex epistolis veterum Pontificum Romanorum quæ extant in collectione Isidori. Eas enim canonicas esse declaraverat Nicolaus primus, ac propterea jus illud jam introductum erat & in usum revocatum ea tempestate quoad judicia canonica Episcoporum. Vivebat Ivo anno millesimo nonagesimo. Is autem frequenter utitur decretis Zephyrini, Fabiani, Sixti, Stephani, Felicis, & aliorum. Gratianus verò Decretum suum adornavit circa annum millesimum centesimum quadragesimum, quod in auctoritatem dein receptum est, & primam partem facit operis quod vulgò *Ius Canonicum* appellatur. Is ergo adducit etiam decreta Zephyrini, Sixti, Damasi, Eleutheri, Iulij, & Leonis. Locorum autem ex iis à Gratiano adductorum summa hæc est, posse Episcopum accusari apud Metropolitanum & Episcopos comprovinciales, qui litis instructionem peragere possunt usque ad sententiam definitivam, reumque suspendere & excommunicare possunt, sed tamen depositionem decernere non possunt absque auctoritate sedis apostolicæ. Licere interim Episcopis appellare à synodo provinciæ ad apostolicam sedem. In Papæ verò arbitrio positum ut aut ipse cognitionem suscipiat, aut per Vicarios suos causam iudicari præcipiat: *Qui aut per se, aut per Vicarios suos, retractare negotium procurat; ut ait Papa Sixtus in c. Accusatus.*

VII. Secundum autem jus illud necessarium non est ut synodus provincialis, quæ examinare debet accusationem in Episcopum, congregetur ex speciali delegatione Summi Pontificis, tamen si eam necessitatem imponere videatur epistola Iulij. *Nullus Episcopus, inquit, nisi in legitima synodo & suo tempore auctoritate apostolica convocata super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur.* Nam auctoritas illa alia non est quam auctoritas generalis apostolicæ sedis; quæ & synodos haberi præcepit, & earum auctoritatem confirmavit. Trahi autem non potest ad delegationem specialem quæ necessaria sit ad hoc ut Concilium provinciale cognoscere possit de accusatione adversus Episcopum instituta, cum ea auctoritas synodo provinciali competat ex jure communi, etiam juxta ipsa Sixti, Damasi, & Eleutheri decreta, quæ à Gratiano referuntur 3. q. 6.

Tom. II.

Interpretatio illa decretorum quæ significare videntur necessariam esse specialem Summi Pontificis delegationem ad congregandam synodum provincialem pro examinanda accusatione adversus Episcopum instituta, prodita est ab Hincmaro ante hos septingentos annos in capite vigesimo Opusculi i. v. Capitulum. *In eisdem epistolis scriptum est, inquit, non debere vel posse convocari synodum sine iussione vel consensu Romani Pontificis.* Addit, canones tamen Nicanos, Chalcedonenses, & Antiochenos, itemque Romanos Pontifices Innocentium, Leonem, & Gelasium, docere synodos congregari posse absque auctoritate sedis apostolicæ. Tum ait: *Non igitur absque sedis apostolicæ auctoritate Metropolitanum Episcopi & Primate provinciarum synodos convocamus.*

Hanc interpretationem in scholas nostras invexit etiam Glossator Decreti, qui locum illum Iulij cepit de auctoritate generali sedis apostolicæ. Nam in verbo *auctoritate* addit *generali*. Et statim: *Audiri enim potest causa Episcopi; sed non potest terminari sine speciali mandato apostolicæ sedis; licet absolvi possit. Tamen hoc non credo.* id est, Non creditur synodum provinciæ posse congregari absque speciali mandato sedis apostolicæ. Sed hæc ultima clausula, Nota est Bernardi Glossatoris, qui dissentit à Ioanne, & ipso Glossatore, quoad auctoritatem synodi in impertienda absolutione. Ignorum quippe non fuit Glossatoribus illis fuisse illud tempus cum causæ Episcoporum non referrentur ad apostolicam sedem. quod collegerant, tum ex canone Antiocheno, tum etiam ex quadam Nicolai epistola, quæ extant in Decreto Gratiani.

VIII. Libri verò Decretalium nihil prorsus immutarunt quoad ordinem iudiciorum adversus Episcopos faciendorum, nec quoad eorum depositionem. Solum illud emerit effectum Innocentij III. Papæ, quem audacem Iurisperitum vocat Matthæus Parisius; qui depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum ad solum Pontificem Romanum jure divino pertinere pronuntiavit. Adeo enim metuebat ne synodi provinciales sua jura repeterent, ut subsidium audaciæ à metu petens inauditam ante hoc seculum & à veterum moribus alienam sententiam protulerit; cui præterea stabiliendæ multum operæ posuit, argumento utens à posteris prorsus abjecto. Ait enim res spirituales facilius institui quam dissolvi, cum tamen humanæ facilius dilabantur quam ædificari aut formari possint, unde patet vinculum spirituale carnali for-

AA ij

Ivo par. 1. Decreti c. 145. & seq.

Gratian. 3. q. 6. c. ultra. & seq. § 1. q. 4.

Gratian. c. Nullus 1. q. 4.

tius esse. Cùm autem Deus sibi reservaverit dissolutionem conjugij carnalis inter hominem & feminam, planum esse eum sibi reservasse etiam dissolutionem conjugij spiritalis quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam. Vnde concludit solum Pontificem Romanum, qui est Vicarius Iesu Christi, posse decernere translationes & depositiones Episcoporum, idque auctoritate divina. Sed argumentum illud nimis probat. Nam hinc potius sequeretur nullo casu Papam posse dissolvere conjugium spirituale, cùm ipse, quamvis Christi Vicarius, nullo casu possit dissolvere vinculum conjugij carnalis. Melius dicam, argumentum illud nihil concludit: quoniam unio Episcopi & Ecclesiæ, conjugium tantum est per metaphoram; & ideo, si summo jure agamus, comparari non potest cum vero conjugio. Certum quidem est Athanasium & alios veteres ordinationem sive intitutionem Episcopi in quapiam Ecclesia comparasse cum conjugio; sed id ab iis scriptum est per translationem, ut ostenderent quàm arcto vinculo Ecclesiæ ille suæ esset adstrictus. Hæc sunt verba Innocentij: *Non enim humana sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removeretur. Et ideo tria hæc que premisimus non tam constitutione canonica quàm institutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata.*

Cap. 2. de transl. Episc.

Guimer. in Glessa Pragm. tit. De Concub. s. Episc. hi. verbo, Destitutio.

IX. Ceterum jus illud in Gallia, æquè ac in reliquis orbis Christiani provinciis, receptum erat, & versum in morem; ut adnotatum est in Glossa Pragmaticæ Sanctionis. *Episcoporum depositio, inquit Guimerius, est Pape reservata. Si verò non agatur contra Episcopos ad depositionem, sed ad aliam pœnam arbitrariam vel determinatam, citra tamen depositionem, tunc Concilium provinciale erit iudex. Istud verò probari posset multis exemplis ex historia petitis, si res tanti esset.*

CAPVT XXVII.

Synopsis.

I. Concordata novam judiciorum formam introduxerunt, qua ferme revocatum esse videtur jus antiquum. Explicatur jus à Concordatis introductum circa judicia causarum & appellationes.

II. Ostenditur in quo simile sit id jus antiquo juri. Causæ omnes olim commissa erant unicuique provincia, nulla Pontificis Romani mentione. Primi omnium Nicolaus primus & Joannes octavus appellationes Presbyterorum dejectorum admisserunt. quod

agerrimè tulit Rex Carolus Calvus. Quid de Episcoporum causis statutum in Concilio Nicæno & Sardicensi.

III. Jus illud observatum est usque ad initia tertia Regum nostrorum dynastia. Temperamentum inter jus antiquum & novum invehunt Concordata. Explicatur temperamentum illud.

IV. An causa Episcoporum reservetur Summo Pontifici in Concordatis, verbis illis generalibus, Majores causæ. Rejctæ responsio inventa ætate Caroli IX. Regis. Episcoporum causæ non recensentur inter majores.

V. An fortassis intelligenda sunt Concordata de eodè cum immediate subjectis sit apostolica sedis, eam appellat. Refutatur objectio illa.

VI. Ex Titulo De publicis concubiniis elici videtur Episcoporum depositiones ipsi Summo Pontifici reservari. Explicatur hic locus in gratiam Episcoporum Gallicanorum.

I. **C**ONCORDATA inita inter Franciscum primum Regem Christianissimum & Leonem decimum Pontificem Romanum novam judiciorum formam introducere, qua ferme revocatum esse videtur jus antiquum. Nam ante Pragmaticam Sanctionem prima omnium causarum cognitio Romæ ut plurimum habebatur in perniciem litigantium & jurisdictionis ecclesiasticæ, ac præterea in magnum regni detrimentum, ob immensam vim auri quæ ad contestandas lites in Italiam asportabatur; quem admodum in Pragmatica differitur in decreto *De Causis*. Hinc factum ut in Concordatis quoque insertus sit Titulus *De Causis*: in quo jubetur ut omnes causæ, exceptis majoribus, agantur, judicentur, & terminentur coram iudicibus ordinariis locorum; in casu verò appellationis, eam interponendam esse ad superiorem immediatum, & dein ad Curiam Romanam. Exemptos verò, qui Summum Pontificem appellaverint, judicandos esse in provinciis secundum delegationem Pontificis. Si verò à delegatis appelletur, missurum eo casu Pontificem nova mandata, quò terminari causa possit in provincia. Ab hac autem regula excipiuntur Cardinales & Officiales Summi Pontificis actu servientes, quorum causæ alibi tractari non possent edicatur quàm in Curia Romana.

II. Ea ratione revocatur quodam modo jus antiquum, ut dixi. Nam omnes causæ quæ ad disciplinam ecclesiasticam pertinent, definiri debent in provinciis, juxta canones Nicænos, Antiochenos, Sardicenses, & Africanos. Causæ enim Presbyterorum ac laicorum unicuique provincia commissa erant; neque primam earum cognitionem ad se trahebant Romani Pontifices, neque rursus ad eos appellabatur.